

ARİŞ

Sayı/Issue: 26

Haziran/June 2025

<https://aris.gov.tr>

Başvuru/Submitted: 02.03.2025

Kabul/ Accepted: 10.06.2025

DOI: 10.32704/akmbaris.2025.204

Araştırma Makalesi/Research Article

**Türk El Dokumacılığı Terimleri:
Uşak / Kışla Köyü Düz Dokuma Yaygılar Örneği ***

Raziye Ersan**

Öz

Bir toplumun geçim kaynakları, o toplumun yaşam tarzını belirler. Toplumun yaşam tarzı ise kültürünü oluşturur ve o toplumun dilinde kendini gösterir. Türklerin çok eski zamandan beri hayvancılıkla uğraşmaları, onların hayvanların birçok yönünden yararlanmalarını beraberinde getirmiştir. Hayvanların yününden/kılından yararlanan Türkler; dokumacılık sanatını geliştirmiş, günümüze kadar taşımışlardır. Literatürde, dokumacılık terimleri üzerine yapılan çalışmaların daha çok güzel sanatlar, el sanatları, tarih vd. alanlarda olduğu görülmüştür. Türk dili alanında yapılan çalışmalar ise kısıtlı olup belli konular üzerine yoğunlaşmıştır. Bu durum; Türk dili araştırmacılarının, unutulmaya yüz tutan el dokumacılığı terimlerini kayıt altına almalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dokumacılık konusunda tarihte de önemli bir yeri olan Uşak'ta dokumacılık, 21. yy. başlarına kadar günlük hayatın bir parçası olmuştur; fakat maki-neleşmenin ve köyden kente göçlerin artmasıyla birlikte el dokumacılığı, yerini sanayi tipi dokumacılığa bırakmıştır. Böylece günlük hayatın bir parçası olmaktan çıkan dokumacılığa ait söz varlığı unutulmaktadır. Uşak ağızları üzerine yapılan çalışmalarda, çoğunlukla Eşme ilçesine yoğunlaşıldığı görülmektedir; fakat Uşak ilinin yakın zamana kadar el dokumacılığını günlük hayatında sürdürmüş olan diğer yörelerinin de incelenmesi, bu kültürel mirasın etrafıca incelenebilmesi için gereklidir. Bu ihtiyaçlardan hareketle; bu çalışmada, Uşak ili Ulubey ilçesinin Kışla Köyü'ndeki düz dokuma yaygıların söz varlığı üzerinden, Türk el dokumacılığı terimlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesinin önemi vurgulanmış, el dokumacılığına ait ağız verilerinin kayda geçirilmesi ile Uşak iline ait el dokumacılığı kültürünü tanıtmak, el dokumacılığıyla ilgili söz varlığının kaybolmasını önlemek, Türk dili araştırmalarına söz varlığı bakımından katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular sonucunda; dokumacılık terimleri konusunda yapılacak olan çalışmalarda, dokumacılık terimlerinin 1. Dokuma çeşitleri, 2. Dokumacılıkta kullanılan araçlar, 3. Ana malzeme (ip) ile ilgili terimler, 4. Yanış adları ve 5. Dokumacılıkta kullanılan fiiller başlıkları altında tasnif edilebileceği önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türklük Bilimi, Halk Bilimi, Uşak Ağızı, Kültürel Miras, Söz Varlığı, Dokumacılık, Kilim.

* El dokumacılığını bana öğreten ve bu kültürün son tanıklarından olma imkânını sunan anneannem Cennet Altın ve annem Şefika Ersan'a teşekkürlerimi sunarım.

**Arş. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
e-posta: raziyeersan@gmail.com / ORCID: 0000-0002-5007-9365

Atıf: Ersan, Raziye (2025). "Türk El Dokumacılığı Terimleri: Uşak / Kışla Köyü Düz Dokuma Yaygılar Örneği"

Ariş, Haziran, Sayı: 26, s. 75-91

Turkish Hand Weaving Terms: Example of Uşak / Kışla Village Flat Woven Rugs

Abstract

A society's sources of income determine the lifestyle of that society. The lifestyle of the society forms its culture and shows itself in the language of that society. The fact that the Turks have been engaged in animal husbandry since ancient times has brought them the opportunity to benefit from many aspects of animals. Benefiting from the wool/hair of animals, the Turks have developed the art of weaving and have carried it to the present day. It has been seen in the literature that studies on weaving terms are mostly in the fields of Fine Arts, Handicrafts, History etc. Studies in terms of Turkish language research are limited and focus on certain subjects. This situation reveals the need for Turkish language researchers to record hand weaving terms that are about to be forgotten. Weaving in Uşak has been a part of daily life until the beginning of the 21st century; however, with the increase of mechanization and migration from villages to cities, hand weaving has given way to industrial type weaving. Thus, the vocabulary belonging to weaving, which has ceased to be a part of daily life, is being forgotten. Based on these needs; in this study, the importance of a comprehensive examination of Turkish hand-weaving terms through the vocabulary of flat-woven rugs in the Kışla Village of Ulubey district of Uşak province is emphasized, and by recording the dialect data related to hand-weaving, it is aimed to introduce the hand-weaving culture of Uşak province, to prevent the loss of the vocabulary related to hand-weaving, and to contribute to Turkish language research in terms of vocabulary. As a result of the findings obtained in the study; it is suggested that in the studies to be conducted on weaving terms, weaving terms can be classified under the titles of 1. Weaving types, 2. Tools used in weaving, 3. Terms related to the main material (yarn), 4. Motif names and 5. Verbs used in weaving.

Keywords: *Turcology, Folklore, Uşak Dialect, Cultural Heritage, Vocabulary, Weaving, Kilim.*

Giriş

Bir toplumun ana geçim kaynağı, o toplumdaki kişilerin yaşam biçimini belirler. Toplumun yaşam biçimi ise o toplumda konuşulan dilin söz varlığını şekillendirir. Yaşamlarını bozkır kuşağında sürdürmüş olan Türklerin, bilinen en eski tarihten beri hayvancılıkla uğraştıkları ve bu geçim kaynağının Türklerin yaşam tarzını büyük ölçüde belirlediği bilinmektedir. Geçim kaynağının hayvancılık olması, Türklerin konargöçer yaşam tarzını belirlerken mutfak kültürü, el sanatları gibi birçok farklı açıdan da kültürünü şekillendirir. Türkler; hayvanları binek olarak kullanmışlar, onların etinden, sütünden faydalanarak yiyecek/içecek ihtiyaçlarını karşılamışlar, derilerinden çeşitli eşyalar yapmışlar, hayvanların yünü, yapağını ve kılını dokuyarak değerlendirmişlerdir. “Orta Asya step kültüründen beri Türkler; yün, keçi kılı gibi malzemeler kullanarak yaptıkları kalın dokumalar, keçe, çarpana ve kolan dokuma çeşitleriyle Karaçadır/Kılçadır ve Topak Ev/Yurt gibi dokuma mekânlar oluşturmuşlardır” (Uğurlu, 2025). Dolayısıyla yaşam tarzlarının bir parçası olarak Türk kültüründe dokumacılık, çok eski zamanlardan beri önemli bir yere sahiptir.

Türk Sanatı üzerine önemli çalışmaları bulunan Aslanapa (2016, s. 342), “(...) Pazırık Halısı bir tarafa bırakılırsa Sir Aurel Stein’in 1906-1908’de Doğu Türkistan’ın eski şehirlerinde bulunduğu parçalar en eski düğümlü halılardır” sözüyle Türklerin çok eski zamanlardan beri dokumacılıkla uğraştıklarını belirtir. Dokumacılığın tarihini konu aldığı çalışmasında Gönül (1964, s. 80) de “Dokumacılık her şeyden önce yün ve bu da koyunun ehlileştirilmesiyle ilgilidir. Koyun ehlileştirme işi ilk önce Orta Asya’da başlamıştır. (...) Dokumacılığın Orta Asya’da hangi sahada başladığı katiyetle bilinmemekle beraber burada başlamış ve etrafa göçlerle yayılmış olması muhtemeldir” sözleriyle dokumacılığın, Türklerin yaşamış olduğu coğrafyada başladığını, bunun üzerinde de Türklerin yaşam tarzlarının etkili olduğunu ifade etmiştir. Dokumacılığın hangi kültürde başladığı kesin olarak bilinemeyecek olsa bile Türklerin yaşamında eski zamanlardan bu yana çok önemli bir yere sahip olduğu bir gerçektir.

1. Uşak’ta Dokumacılık

Türklerin Orta Asya’dan Batı’ya doğru göç etmeleriyle birlikte, dokumacılık sanatı da Selçuklularla on birinci yüzyılda batıya doğru yayılmıştır (Aslanapa, 2016, s. 342). “Selçuklu kilimlerinden günümüze örnek kalmamış olmakla birlikte dünyanın en eski düğümlü Türk halıları sayılan XIII. yüzyıl Selçuklu halılarındaki karakteristik geometrik motifler, bugün dahi Anadolu’nun çeşitli yerlerinde dokunan kilimleri süslemektedir” (Bozkurt, 2002). Bu da dokumacılık geleneğinin yüzyıllar boyunca aktarıldığını göstermektedir. “Selçuklu halılarından sonra Türk halıcılığının ikinci ve en parlak dönemi XVI. yüzyılda Uşak ve çevresinde dokunan halılarla başlar.” (Bozkurt, 1997). Uşak’ta el dokumacılığının kırsal kesimdeki hemen hemen her hanede çok yakın zamana kadar devam ettirilmesinde, yöre halkının hayvancılıkla uğraşması etkilidir. Yağcı Kılınç’ın (2011, s. 11-12) ifadesine göre; Uşak yöresinin XIII. yüzyıldan beri önemli bir dokuma merkezi olmasındaki diğer etkenler ise Uşak’ın doğal boya kaynakları bakımından zengin olması ve bir liman şehri olan İzmir’e yakın olmasının pazarlama kolaylığı sağlamasıdır.

Millî kültürün önemli bir parçası olan el dokumacılığı, 2000’li yıllarla beraber teknolojinin gelişmesi ve makineleşmenin artmasının sonucunda, yerini sanayi tipi dokumacılığa bırakmıştır. Köyden kente göçün artması ve kırsal kesimde hayvancılığın azalması

da bu değişimde etkilidir. Değişen hayat tarzının yöre halkının dilinde de değişmelere sebep olması kaçınılmazdır. Dokumacılık terimleri bakımından zengin bir dil verisine sahip olan Uşak ağzında, el dokumacılığının azalmasıyla birlikte dokumacılık terimleri unutulmaya yüz tutmaktadır. Uşak ağızlarına ait bu terimlerin kayda geçirilmesi, Türklük bilimi çalışmaları açısından oldukça önemlidir.

2. Dokumacılık Terimleri

Literatürde dokumacılık ile ilgili söz varlığının kapsamlı bir şekilde ele alındığı müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ulusal Tez Merkezi'nde dokumacılık ile ilgili çalışmaların daha çok güzel sanatlar, sanat tarihi, tarih ve el sanatları alanlarında yapılmış olduğu görülmektedir. Deniz (2010, s. 51); bu konu ile uğraşan farklı bilim dalları arasında bilim dili açısından ortak bir dil oluşturulmadığını dile getirmiş, araştırmacıların yabancı kaynaklardan yaptığı çevirilerde halkın kullanımıyla dolayısıyla da Türk kültürü ile bağdaşmayan ifadelerin yer aldığına, bu durumun ortak bir dil oluşturamamanın yanı sıra dokumacılık kültürüne ait unsurların Türk kültürüyle örtüşmeyen bir şekilde yorumlanmasına neden olduğuna da dikkat çekmiştir. Deniz; bu çalışmasında, farklı yörelerden ağız derlemeleriyle söz varlığının belirlenmesi ve ilgili alanlarda çalışan araştırmacıların kullanması amacıyla dokumacılık ile ilgili ortak bir dil oluşturulabilmesi için dokumacılık sanatını icra eden halkın adlandırmalarının esas alınması gerektiğini vurgulamıştır. Öztürk (2011, s. 95) de aşağıdaki sözleri ile bu konudaki yerel araştırmaların azlığına dikkat çekerek bu nedenle ortak bir dil oluşturmanın güçlüğüne vurgu yapmıştır:

Halı ve düz dokumalara ilişkin ülkemiz araştırmacılarınca hazırlanan ilk yayınlarda bu dokumaları açıklayan bilgiler; yöresel araştırmaların azlığı ve dolayısı ile yerel deyimlerin yeterince bilinmemesi nedeni ile teknik ve kullanım alanına yönelik tanımlamalarla sınırlı kalmıştır. Ticarî amaca dönük üretimlerdeki tanımlamalarla toplumun kendi gereksinimleri için üretilen ve günlük yaşam içinde kullanım alanı bulan üretimlerdeki tanımlamalar zamanla birbirinin içine girdiğinden halı ve düz dokumaların hem üretimine hem de kullanımına ilişkin adlandırmalarda ortak dilin oluşması güçleşmiştir.

Yukarıdaki paragrafta da ifade edilen *düz dokuma yaygılar*; “dügümlü halı dışında kalan, enine ve dikey, iki veya daha çok iplik grubunun birbiri arasından değişik şekillerde geçerek meydana getirdikleri dokuma yaygı türleridir” (Balpınar Acar, 1982, s. 7). Halının düz dokumalardan ayrılan yönü ilmekli olmasıdır. Düz dokumalar da kendi içerisinde çeşitlere ayrılmaktadır. Balpınar Acar (1982) ve Karataş (2013, s. 37)'in çalışmalarında düz dokumalar; *kilim, cicim, sumak* ve *zili* olmak üzere dörde ayrılmıştır; ancak halk arasında tüm düz dokuma yaygılara *kilim* denildiği görülmektedir. Balpınar Acar (1982, s. 7), halk arasında yanlış kullanılımasının yanı sıra bu konu üzerine yapılan araştırma çalışmalarında da terimin yanlış kullanıldığına dikkat çeker:

Tüm düz dokuma yaygılar, genel olarak, Türkiye’de dokumasını bilmeyen halk arasında ve dış ülkelerde, çoğunlukla ‘kilim’ olarak yanlış bir şekilde adlandırılmaktadır. Hatta bazen, konu ile ilgili yayınlarda bile, bu şekilde adlandırıldığı görülmektedir. Oysa,

kilim, düz dokuma yaygılardan, yalnız bir tek dokuma tekniğine verilen ad olup kendi içinde de değişik tipleri vardır.

Bir ansiklopedi maddesinde de *kilim* teriminin, tüm düz dokuma yaygılar için kullanıldığı görülmektedir (Bozkurt, 2002):

Yöreye göre çözgü veya arış denilen dikey ve atkı, geçki, argaç, arageçki ya da argeç denilen yatay iplerle dokunan, iki tarafı aynı, havsız yaygılara kilim adı verilir. Bazan iplerin dikey veya yatay yoldan ilerletilmesiyle yahut birkaç çözgü atlatılmasıyla motif işlenmiş cicim (cecim), zili (sili), sumak gibi diğer düz dokuma yaygılara da kilim denilir.

Bir kelimenin kavram alanının zaman içerisinde değişmesi de muhtemeldir; fakat konuyla ilgili çalışmalarda daha doğru bilgiye erişilebilmesi için *kilim, cicim, zili, sumak* arasındaki farkların ayırt edilebilmesi gereklidir. Bu nedenle; dokumacılıkla ilgili söz varlığı tespit edilmeli ve bu alanda, araştırmacılar arasında halkın adlandırmalarından hareketle ortak bir dil oluşturulmalıdır.

Bu noktada; Türklük bilimi araştırmacılarının konuyla ilgili çalışmalarına ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür. Türklük bilimi alanında dokumacılık terimleriyle ilgili çalışmalar mevcuttur; fakat bu çalışmalar da konularına veya kapsamlarına göre kısıtlı veriler sunmaktadır. Örnek olarak; H. Yıldız (2013), çalışmasında Eski Türkçedeki dokumacılık terimlerini ele almış, Soydan (2013) Derleme Sözlüğü'nde yer alan dokumacılık terimlerini incelemiştir. Erdoğan (2021), Oruç Aslan ve Özbek (2018), Tokat (2014)'in çalışmaları Türkiye Türkçesi ağızlarının konuşulduğu belli yörelere odaklanmıştır. Açıkgöz (1984) ile Gümüş ve Gümüş (2016), halıcılık terimleri üzerine yoğunlaşmıştır. Karataş (2013)'in çalışması, yanlış adları özelindedir.

Aynı zamanda Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılmış olan çalışmalarda dokumacılık terimlerine rastlanabilmektedir. Ancak birer dil araştırması olan bu ağız çalışmalarında, kaynak kişilerle belli bir kavram alanına ilişkin görüşme sağlanamadığı için bu çalışmalar üzerinden söz konusu bölgenin dokumacılık ile ilgili söz varlığına ulaşmak mümkün olamamaktadır. Örnek verilecek olursa Gülsevin (2002, s. 370-391)'in Uşak ağızları üzerine yaptığı çalışmasının *Sözlük* bölümünde, dokumacılık ile ilgili terimler şunlardır: *basma* “dokuma çeşidi”, *çapıt* “çaput”, *çātma* “bir dokuma çeşidi”, *doku-* “kumaş dokumak”, *dokuma* “dokuma”, *geri* “kıldan dokunan, araba veya kağıda saman taşımak için kullanılan kap”, *iplik* “ip”, *kilim* “kilim”, *kirkkit*, *sift* “halıcılık terimi”, *yaz-* “yaymak, sermek”, *yünüt* “koyun yünü yıkama”. Dokumacılık konusunda köklü bir geçmişe sahip olan Uşak ağzında dokumacılıkla ilgili söz varlığının buradakinden daha geniş olduğu açıktır. El dokumacılığının unutulmaya yüz tuttuğu Uşak'ta, dokumacılık konusu üzerinden bir ağız çalışması yapılmadığı takdirde el dokumacılığı kavram alanıyla ilgili söz varlığının yok olması kaçınılmazdır. Makineleşmenin ve kentlileşmenin artmasının sonucu olarak yalnızca Uşak'ta değil, Türkçenin konuşulduğu diğer bölgelerde de dokumacılık geleneğinin ve bu kültürel mirasa ilişkin söz varlığının tehlikede olduğu ortadadır. O nedenle; Türkçenin el dokumacılığı ile ilgili söz varlığının kapsamlı bir şekilde çalışılmasının büyük önem arz ettiğini vurgulamak gerekir. Bunun için de geçmişten beri el dokumacılığı sanatını icra etmiş olan yörelerin ağızlarındaki ilgili söz varlığının derlenmesi; alana ve bir gün gerçekleştirilmesi hâlinde söz konusu kapsamlı ça-

lışmaya büyük katkı sağlayacaktır. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, Uşak ili Ulubey ilçesine bağlı Kışla Köyü'ne ait düz dokuma yaygılara ait söz varlığı incelenmiştir.

3. Kışla Köyü'nde Dokumacılık

Yüzyıllar öncesinden dünyaya adını duyurmuş olan Uşak düz dokuma yaygıları üzerine yapılan çalışmalarda, çoğunlukla Eşme yöresine yoğunlaştığı görülmüştür (Aydın, 2022; Besrek, 2024; Yağcı Kılınç, 2011, s. 80). Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün internet sayfasında dahi el sanatları sekmesinde yalnızca "Eşme Kilimi" yer almaktadır (El sanatları, 2025). Eşme kilimleri, kendine has özellikleri ile dokumacılık sanatında ayrı bir yere sahiptir; fakat Uşak'ta dokumacılık Eşme ile sınırlı değildir. Üstelik Gülsevin (2002, s. 193)'in çalışmasından da görüleceği gibi Uşak ilinin farklı bölgelerinde farklı ağız özellikleri görülmektedir. Bu farklılıklar yalnızca ağız farklılığı olmayıp düğün adetleri, yemekleri, sosyal yaşam tarzları bakımından da farklılık göstermektedir. Bu nedenle; dokumacılıkta tarihi bir öneme sahip olan Uşak ilinin Eşme yöresi dışında kalan bölgelerindeki dokumacılık terimlerinin literatüre kazandırılması önemlidir.

Ulubey ilçesine bağlı olan Kışla Köyü, adından da anlaşılacağı üzere, geçmişte konargöçer yaşam tarzına sahip bir Türk topluluğunun kurmuş olduğu bir yerleşim yeridir. Dolayısıyla köy halkının ana geçim kaynağı hayvancılıktır. Köyde bulunan Ulu Cami, girişindeki tabelaya göre 1717 yılında inşa edilmiştir (Keyvanoğlu, 2021, s. 264). Cami inşası esas alınırsa köy halkının 18. yüzyıl başlarında buraya yerleştiği söylenebilir. Köyde yakın zamana kadar neredeyse her evde bulunan dokuma tezgâhı, dokumacılık sanatının köyün günlük yaşamının içinde olduğunu göstermektedir. Kışla Köyü halkından olan yatırımcıların 1972 yılında kurduğu Kışla ve Civar Köyler Tekstil ve Çimento Sanayi Ticaret A.Ş., pamuk ipliği üretmek amacıyla Kışla Köyü'nde bir tekstil fabrikası girişiminde bulunmuş; fakat fabrika faaliyete geçememiştir (Keyvanoğlu, 2021, s. 267). Köy halkının günümüzde ambar olarak kullandığı atıl hâldeki fabrika binaları köyün girişinde yer almaktadır. Bu çalışmada; el dokumacılığının yakın zamana kadar yaşatıldığı Kışla Köyü üzerinden düz dokuma yaygılara ait söz varlığı incelenmiştir.

El dokumaları; kullanılan ham maddeye, yaygının boyutuna, kullanıldığı alana, üzerindeki yanışlara vb. özelliklerine göre çeşitlere ayrılmaktadır. El dokumacılığı terimleri; dokuma çeşitleri, dokumaların ana malzemesi olan ip ile ilgili terimler, kullanılan araçların adları, yanış adları, dokumacılıkta kullanılan fiiller olmak üzere beş başlık hâlinde tasnif edilebilir.

4. Kışla Köyü Düz Dokuma Yaygı Terimleri

4.1. Düz Dokuma Yaygı Çeşitleri

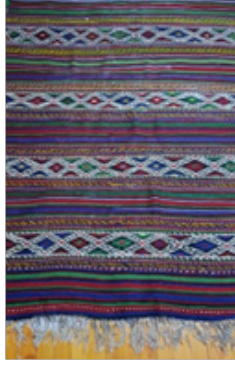
Düz dokuma yaygılar; dokumada kullanılan ham maddenin cinsi, dokuma teknikleri, kullanım amaçları ve kullanım alanları bakımından çeşitlere ayrılmaktadır:

Kilim: Yaygın kullanımın aksine *kilim*, düz dokuma yaygıların genel adı olmayıp çeşitlerinden biridir. Kilimin ana malzemesi, yünün eğrilmesi ile elde edilen iptir. Yörede; *farda kilim*, *sede* (sade) *kilim* ve *yeniçıktı* olmak üzere üç çeşidi bilinmektedir. Derleme Sözlüğü'nde *farda* kelimesinin Tokat, Kayseri, Nevşehir, Niğde, Muğla, İçel ve Antalya yörelerinde "ufak kilim ya da seccade" anlamında kullanıldığı ifade edilmiştir (Türk Dil Kurumu, 1972, s. 1834); fakat Kışla Köyü ağzında *farda kilim*, üzerinde eşkenar dörtgenlerin

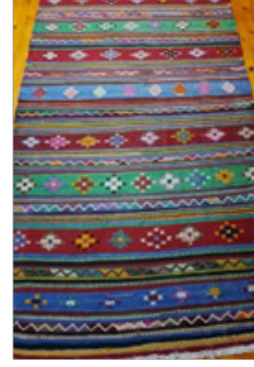
yer aldığı, bölüm bölüm yanışlara sahip olan, bir kompozisyon şeması barındıran kilimler in adıdır (Fotoğraf 1). “Halı veya düz dokuma yaygılarda zeminin karelere veya eşkenar dörtgenlere ayrılması, Selçuklu halılarına Pazırık halısından gelen bir Ortaasya geleneğidir. Anadolu’da hâlâ kompozisyon şeması olarak kullanılmaktadır” (Deniz, 2010, s. 59). **Sede kilim** ise bu şemanın olmadığı, üzerinde yanış olarak enine yatay çizgilerin bulunduğu kilimlere denmektedir (Fotoğraf 2). **Sede kilim** adlandırması, kilimin bir kompozisyon şemasına sahip olmayıp “sade” olmasından kaynaklıdır. **Yeniçıktı** ise enine çizgilerin arasında renkli yanışların olduğu kilim çeşididir (Fotoğraf 3). Adından da anlaşılacağı üzere, bu tarz kilimler yakın zamanda ortaya çıkmıştır.



Fotoğraf 1: Farda kilim



Fotoğraf 2: Sede kilim

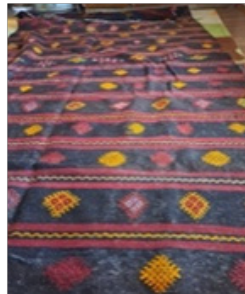


Fotoğraf 3: Yeniçıktı kilim

Zili: Kaynaklarda kilim çeşidi olarak anılan *zili*, düz dokuma yaygıların bir çeşidi olup kullanılan ham maddenin çeşidi, üzerindeki yanışlar ve dokuma tekniği bakımından *kilim*’den ayrılmaktadır (Fotoğraf 4). Zili, kilimden farklı olarak koyun yünü ile keçi kılının bir arada kullanılması ile dokunur. Çift katlı bir dokuma tekniğine sahiptir. “Çözüğü çiftleri bozularak üç veya beş üstten, bir alttan geçen değişik renkteki desen iplikleri, kendi alanlarında bir boydan bir boya giderler ve tüm zemin 2-1, 3-1 veya 5-1 atlamalarla doldurulmuş olur. Bir sıra böylece dokunduktan sonra, ikinci sıra gene atlamalarla boydan boya doldurulur” (Balpınar Acar, 1982, s. 61). Çift katlı dokuma olması sebebiyle *kilim*’e göre daha kalındır, evin tabanından gelen soğuğu önlemek için idealdir. Bu nedenle geniş ebatlı dokunur. Zililerde kullanılan yanışlar kilimlerle benzer olmakla birlikte uygulama tekniği ve isimlendirme gibi açılardan farklılık gösterir; ancak kilimlerden farklı olarak zililerde özellikle kullanılan belli başlı yanışlar mevcuttur. Yöredeki zililer, temel olarak *elcik* ve *gözcük* yanışlarından oluşmaktadır, bunların birleşimi *zili yanışı* olarak anılır. Bu da zililerin kendilerine özgü bir yanışı olduğunu, bu yönüyle diğer yaygılardan ayrıldıklarını göstermektedir.



Fotoğraf 4: Zili



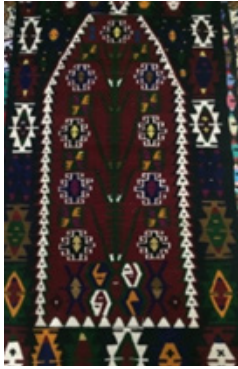
Fotoğraf 5: Çul



Fotoğraf 6: Çapıt çulu
“çaput çulu”

Çul: Yalnızca keçi kılından dokunan yaygı türüdür (Fotoğraf 5). Kaba bir dokumadır. Üzerinde, enine çizgilerin arasında *çul yanışı* denilen yanış bulunur. Her bir yaygının kendine özgü yanışının bulunması, bu yaygıların yanışları bakımından da birbirinden ayrıldığını göstermektedir. Eskimiş bez parçalarının şeritler hâline getirilerek düz bir şekilde dokunması ile elde edilen yaygıya da *çapıt çulu* denmektedir (Fotoğraf 6), değerli bir yaygı olmayıp paspas olarak kullanılır. *Çul* kavramı genel olarak pek değerli olmayan yaygıları ifade etmektedir.

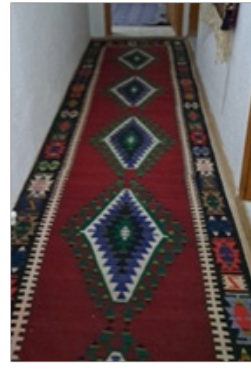
Namazlâ: Düz dokuma yaygılar, kullanım amaçlarına göre de isimlendirilebilmektedir. Namaz kılarken seccade olarak kullanılmak üzere dokunan, boyut olarak küçük dokuma yaygıya denir (Fotoğraf 7-8). “Anadolu’da seccadeleriyle ünlü merkezlerin başında yer alan Uşak’ta XVI. yüzyıldan XIX. yüzyılın sonuna kadar değişik türde seccadeler dokunmuştur” (Bozkurt, 2009). Bu seccadelerin mihrap zemininde soldaki örnekteki gibi kıvrık dallar olabildiği gibi, top denilen eşkenar dörtler de yer alabilmektedir. Çevresinde *kenar suyu* denilen bordür bulunur.



Fotoğraf 7: Dalli namazlâ



Fotoğraf 8: Namazlâ



Fotoğraf 9: Yolluk

Yolluk: Düz dokuma yaygılar, kullanım alanlarına göre de isimlendirilmektedir. Uzun, dar boyutta dokunan yaygıya *yolluk* adı verilir (Fotoğraf 9).

4.2. Dokumacılıkta Kullanılan Araçlar:

İğ: Yün, kıl vb. malzemeyi iplik hâline getirmek için kullanılan araca denir.

Çıkırık: Üzerinde iği bulunan, elle veya ayakla döndürülmesi ile yünün iplik hâline getirilmesinde kullanılan ip eğirme aracıdır (Fotoğraf 10).



Fotoğraf 10: Çıkırık



Fotoğraf 11: Kirman

Kirman: *Kirmen* olarak da bilinen, yün eğirmeye yarayan aracın yöredeki söyleniş biçimidir (Fotoğraf 11). Ağızlardaki *eğirmen* kelimesinin ses değişikliğine uğramış hâlidir. *eğir-* kökünden geldiği anlaşılmaktadır (Eren, 1999, s. 245-246).

İpağacı: Dokuma tezgâhları dikey ve yatay olarak ikiye ayrılmaktadır. Dikey tezgâhlar da kendi içinde *sarma* ve *germe* olmak üzere ikiye ayrılır (Yıldız, 2021, s. 601). Anadolu'nun başka bölgelerinde *istar* olarak da geçen *ipağacı*, dikey germe tezgâhın yöredeki adıdır (Fotoğraf 12).

Belirli uzunluktaki çözümlerin gerginliği alt levendin (bazı) sabitleştirilip üst levendin burgu ağacı ile döndürülüp istenilen gerginlik elde edildiğinde, yan ağaçlardaki dişlere iple bağlanarak sağlanır. Dokuma ağızlığı, çubukla çaprazlanan çözümlerin gücülenmesiyle açtırılır. Dokuma ilerledikçe üstteki burgu ağacı gevşetilip dokuma aşağıya doğru sarılmaktadır (Oyman Büken, 2010, s. 76).



→ Varangelen

→ Gücüağacı

Fotoğraf 12: İp ağacı

Gücüağacı: İpağacının orta kısmında, çözümlerinin üstünde duran ağaçtan yapılmış kalın sopaya denir (Fotoğraf 12). “Vazifesi arkadaki çözgünün öne gelmesini temin ederek düğüm atmayı kolaylaştırmaktır” (Gönül, 1957, s. 70). “Çözgü ipliklerinin düzenlenmesini, çözgü ipliklerinin aralıklarının ölçülü bir şekilde ayarlanmasını ve çözgü ipliklerinin çaprazlanmasını sağlamaktadır” (Yıldız, 2021, s. 602).

Burgu ağacı: Çözgü iplerinin gerdirilmesine yarar, sıklığını ayarlar.

Varangelen: “El tezgâhlarında gücü ağacından daha ilerideki çözümlerin arasında duran, aşağı yukarı hareket ederek çözümler arasındaki açıklığı artırıp eksiltene uzunca çubuk” (Balpınar Acar, 1982, s. 117). Çözgü iplerinin arasındaki açıklığı düzenler (Fotoğraf 12).

Kirkkit: “Halı ve düz dokuma yaygı dokumasında kullanılan çok dişli ve ipleri sıkıştırmak için kullanılan bir araçtır” (Karataş, 2013, s. 37). Çözümler arasına enine olarak geçirilen dokuma iplerinin sıkıştırılmasına yarar. Dokunan ipler, kirkitin dişleri yardımıyla sıkıştırılır. Kirkkit; ağaçtan, demirden ya da hayvan kemiğinden olabilir (Fotoğraf 13).



Fotoğraf 13: Kirkir

4.3. Ana Malzeme (İp) ile İlgili Terimler

Eriş: Arış kelimesinin yöredeki söyleniş biçimidir. Kâşgarlı, *arış arkag* ifadesi için “tezgâhın uzunlamasına ve enlemesine telleri” açıklamasını yapmıştır (Ercilasun & Akkoyunlu, 2015, s. 29). Yörede de çözgüyü oluşturan ipler için kullanılmaktadır (Fotoğraf 14).



Fotoğraf 14: Eriş

Çözgü: İpağacına önlü arkalı olmak üzere uzunlamasına geçirilen, dokumanın ana iskeletini oluşturan iplere denir. Çözgü ipi için pamuk ipliği kullanılır.

Kelep: Boyama için hazır hâle getirilmiş ip çilesine denir.

Yumak: Yuvarlak biçimde sarılmış olan iplik.

Sırçan: Eğrilmiş iplerin burulmasıyla oluşturulan ip yumağı.

Melik: İplerin, çözgü ipleri arasından kolayca geçebilmesi için küçük yassı hâle getirilmiş şekli. Başka yörelerde bu iş için mekik denilen alet kullanılmaktadır.

Saçak: Dokuma bittikten sonra yaygının alt ve üst kenarlarında bırakılan, çözgü iplerinden olan püsküllere denir (Fotoğraf 15).



Fotoğraf 15: Saçak

4.4. Yanış Adları:

“Anadolu Türk halı ve düz dokuma merkezlerinde en küçük bezeme unsuru için birkaç farklı örnek dışında genelde *yanış* terimi kullanılmaktadır” (Karataş, 2013, s. 7). Bu nedenle; bu çalışmada da düz dokuma yaygıların üzerinde bulunan bezeme unsurları için *yanış* terimi kullanılmıştır. Kullanılan yanışların büyük bölümü, tarihten gelen geleneksel yanışlardır. Deniz (2010), yanışların isimlendirilmesinde yabancı kaynaklardan yapılan çevirileri eleştirerek halkın kullandığı kelimelerden yararlanmak gerektiğine dikkat çekmiştir. Karataş (2013)’ın çalışması Anadolu sahasındaki Türkçe yanış adlarının kapsamlı bir derlemesidir; ancak bu çalışmada Uşak ili ağızlarından Eşme yöresine ağırlık verilmiştir. Aşağıda Ulubey İlçesi Kışla Köyü’nde kullanılan yanış adları yer almaktadır:

Top: Yaygının ortasında bulunan eşkenar dörtgene yörede *top* denmektedir (Fotoğraf: 16-17). Başka yörelerde bu yanışa *göl* denir. Yaygıların, topların sayısına göre de adlandırıldığı görülür. Örnek olarak; yaygının üzerinde ana bezeme unsuru olarak uzunlamasına üç adet top varsa o yaygıya *üç toplu* adı verilir. Top sayısına göre *beş toplu* yaygılar da mevcuttur.



Fotoğraf 16: Top



Fotoğraf 17: Top

Dal: Seccadelerde bulunur. Bir kökten ayrılan dallar şeklindedir. Aşağıdaki fotoğrafın ortasındaki ana yanıştır (Fotoğraf 18).



Fotoğraf 18: Dal

Elibeline: “İslâmiyet öncesi Türk halı ve düz dokuma yaygılarında gördüğümüz gerçeğine benzeyen insan motifi (Fotoğraf 19), İslâmiyet sonrasındaki dokumalarda yoktur. Selçuklulardan itibaren Anadolu-Türk halı ve düz dokuma yaygılarında, *eli belinde* diye tabir ettiğimiz, ellerini beline dayamış bir insanı andırır şekilde tasvir edilir” (Deniz, 2010, s. 56).



Fotoğraf 19: Elibeline



Älmâcık “elmacık”: Elmaya benzetilerek adlandırılan bu yanış (Fotoğraf 20), tek başına kullanılabildiği gibi başka yanışların içerisine de yerleştirilebilir. Yörede çoğunlukla *elibeline* yanışının içerisinde bu yanış bulunur.



Fotoğraf 20: Älmâcık

Äl / Älcik “el / elcik”: Üç ya da dört çizgiden oluşan yanışlara, parmaklara benzetildiği için *el* yahut *elcik* denmektedir. El / elcik, aşağıda görüldüğü üzere farklı farklı biçimlerde bulunabilir (Fotoğraf 21). Zililerde yoğun bir şekilde kullanılır.



Fotoğraf 21: Äl / Älcik

Gözcük “gözcük”: Standart Türkçede *gözcük* olarak ifade edilen bu yanış, genellikle zililerde bulunur (Fotoğraf 22). Koyun yünü ile keçi kılının karışımı ile dokunan zililerde, *gözcük* koyun yününden dokunur.



Fotoğraf 22: Gözcük

Çul yanışı: Başka yörelerde *pıtırak motifi* olarak geçmektedir (Karataş, 2013, s. 107). Yörede çoğunlukla *çul* dokumasında kullanılır. Ortasında *gözcük* yanışının bulunduğu da olur. Eğer yanışın içinde *gözcük* bulunmuyorsa bu yanışa *kör göz* denir (Fotoğraf 23).



Fotoğraf 23: Çul yanışı

Kirmancık: Dört köşesi bulunan bu yanış, şekli itibariyle kirmene benzetildiği için *kirmancık* adını almıştır. Genellikle zililerde yer verildiği için, *zili yanışı* olarak da ifade edilir. Dört kollu olarak yapılan başka biçimlerine de *kirmancık* dendiği görülmektedir. Aşağıda, solda bulunan kirmancık, bir zili dokumasında elcik ve gözcükler ile oluşturulmuştur (Fotoğraf 24).



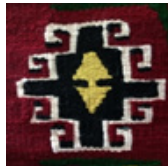
Fotoğraf 24: Kirmancık

Sandık: İçi yanışlarla bezeli büyükçe bir dörtgen şeklindedir (Fotoğraf 25).



Fotoğraf 25: Sandık

Yazma yanışı: Yazma, yörede kadınların başlarına bağladıkları başörtüsüne denir. Bu yanış, adını buradan almaktadır (Fotoğraf 26).



Fotoğraf 26: Yazma yanışı

Baklavı çiyesi “baklava çiyesi”: Eşkenar dörtgen şeklindeki yanışa denir (Fotoğraf 27). Baklava dilimine benzetilerek adlandırılmıştır.

Arış, Haziran 2025, Sayı:26



Fotoğraf 27: Baklavı çiyesi

Çakal: Hayvana benzetilerek adlandırılan yanışlardandır (Fotoğraf 28).



Fotoğraf 28: Çakal

Balık: Hayvana benzetilerek adlandırılan yanışlardandır (Fotoğraf 29). Aşağıdaki balık yanışının içinde elmacık yanışı yer almaktadır.



Fotoğraf 29: Balık

Ceviziçi: Cevize benzetilerek adlandırılmıştır. (Fotoğraf 30).



Fotoğraf 30: Ceviziçi

Dörtgöz: Bu yanış, dört tane birarada içi boş eşkenar dörtgenden oluştuğu için dörtgöz olarak adlandırılmıştır (Fotoğraf 31). Her bir boşluk, göze benzetilmiştir.



Fotoğraf 31: Dörtgöz

Ganat “kanat”: Uzunlamasına olan bu yanış, bir kuşun açık kanatlarına benzetilerek adlandırılmıştır (Fotoğraf 32).



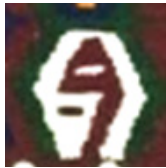
Fotoğraf 32: Ganat

Kelebek: Hayvanlardan esinlenilerek adlandırılan yanışlardan olan kelebek, X şeklinde görülür (Fotoğraf 33). Zililerde yaygın olarak kullanılır.



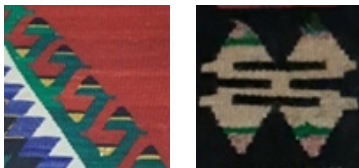
Fotoğraf 33: Kelebek

Yılıggıç “yılık kış”: Yanışın adlandırılmasında, üçgene benzer iki şeklin birbirine ters olarak konumlanmasından dolayı “eğri, çarpık” anlamındaki yılık kelimesi kullanılmıştır (Fotoğraf 34).



Fotoğraf 34: Yılıggıç

Gafa “kafa”: Yanışlardaki üçgen çıkıntılara denir. Aşağıdaki yanışlarda görülen her bir üçgene *gafa* denir (Fotoğraf 35).



Fotoğraf 35: Gafa

Darağ: “Tarak” kelimesinin yöredeki söyleniş biçimidir. Tarağa benzetildiği için, iki

tarafı dişli hâldeki dörtgene denir (Fotoğraf 36). İçinde başka yanışlara yer verilir.



Fotoğraf 36: Tarak ve Z

Z: Yakın zamanda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Z harfine benzediği için bu şekilde adlandırılır. Yukarıda, tarak yanışının içinde Z görülmektedir (Fotoğraf 36).

Yaygı üzerindeki enine bölümleri ayırmak için yahut yaygı kenarına şerit çekmek için kullanılan çeşitli yanışlar da bulunmaktadır.

Kenar suyu: Yaygıyı, kenar boyunca şerit hâlinde çevreleyen bordüre denir (Fotoğraf 37). Şerit hâlindeki yanışlarla yaygının ana zemininden ayrılır.



Fotoğraf 37: Kenar suyu

Kıvrım: Aşağıdaki fotoğrafta beyaz renkli yanışın adıdır (Fotoğraf 38). Sede kilimde enine çizgileri oluşturur.

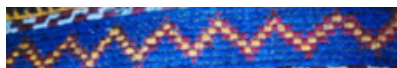


Fotoğraf 38: Kıvrım

Sığır sidiği: Zigzag şeklinde olan şeridin adıdır (Fotoğraf 39-40).



Fotoğraf 39: Sığır sidiği 1

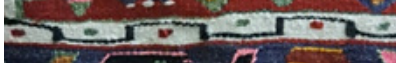


Fotoğraf 40: Sığır sidiği 2

Alaca boncuk: İçerisinde genellikle *boncuk* olarak adlandırılan noktacıklar bulunur (Fotoğraf 41- 42). Bu noktaların bulunmadığı; fakat değişik biçimlerde dokunan şeritlere de *alaca boncuk* denilmektedir (Fotoğraf 43).



Fotoğraf 41: Alaca boncuk 1



Fotoğraf 42: Alaca boncuk 2



Fotoğraf 43: Alaca boncuk 3

Gelingaşı: “Gelin kaşı” anlamındadır. Çatılmış kaşa benzetilmiştir (Fotoğraf 44-45).



Fotoğraf 44: Gelingaşı 1



Fotoğraf 45: Gelingaşı 2

Dırnak /yan dırnak “tırnak”: Genellikle zililerin en dış çizgisini oluşturur. Tırnağa benzetilerek adlandırılmıştır (Fotoğraf 46).



Fotoğraf 46: Dırnak / yan dırnak

Barmaqcık “parmakcık”: Parmağa benzetilerek adlandırılmıştır. Tırnağa göre daha büyüktür (Fotoğraf 47).



Fotoğraf 47: barmaqcık

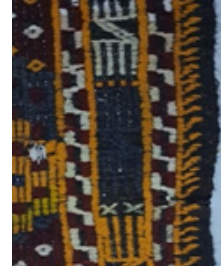
Muska: Aşağı doğru üçgen şeklindedir (Fotoğraf 48). İnsanların kötülüklerden korunmak amacıyla boyunlarına astıkları

muskaya benzetilmiştir. Eşme yöresinde bu yanışa *dikme* denmektedir (Karataş, 2013, s. 123). Aşağıda bulunan yanıştaki her bir üçgenin adıdır.



Fotoğraf 48: Muska

Direk: Dokuma tekniğinden dolayı zililerde bulunan dikine çizgilere denir (Fotoğraf 49). Aşağıdaki fotoğrafta yanışları ayıran sarı çizgilerdir. Yörede genellikle sarı renkte dokunur.



Fotoğraf 49: Direk

4.5. Dokumacılıkta Kullanılan Fiiller:

çözgü çöz-: İplikleri dokumaya hazır hâle gelecek şekilde, dokuma tezgâhı üzerine sararak çözgü ipi hâline getirmek.

doku-: Dokumak.

eğir-: Yünü/kılı iplik hâline getirmek, eğirmek.

il-: Düğüm yapmak, bağlamak.

kelep et-: “Eğirme ve bükme işlerinden sonra yünlerin iki el veya iki sırk arasında (∞) şeklinde sarılarak boyaya hazırlanması” (Balpınar Acar, 1982, s. 114).

kirkitle-: Kirkit yardımıyla dokuma iplerini sıkıştırmak.

koşlamak: Koyun yünüyle keçi kılını bir araya getirerek eğirmek.

kücüle-: Çözgü iplerini gücüağacına bağlamak.

ulga-: Zili dokuması sırasında, düz dokunan keçi kılının üzerine yün ipliğinin üçer/dörder arış arasından geçirilmesi, ulamak.

Sonuç

Yaşam tarzları dolayısıyla Türklerin yaşamında yüzyıllardan beri önemli bir yere sahip olan el dokumacılığı sanatı, günümüzde yerini sanayi tipi dokumacılığa bırakmış olup unutulmaya yüz tutmaktadır. Dolayısıyla el dokumacılığına ait söz varlığının da yakın zamanda unutulması kaçınılmazdır. Bu nedenle; Türklerin kültürel mirasının önemli bir parçası olan el dokumacılığına ait söz varlığının Türk dili araştırmacılarınca derlenmesi ve incelenmesine ihtiyaç vardır. El dokumacılığı terimlerinin kayda geçirilmesi, aynı zamanda dokumacılık sanatı ile ilgilenen Güzel Sanatlar, El Sanatları vb. bölümlerde çalışan araştırmacıların Türkçe kökenli ortak bir bilim dili oluşturabilmesi için fayda sağlayacaktır.

El dokumacılığı terimlerinin belli başlıklar altında tasnif edilerek kaydedilmesi önemlidir. 1. Dokuma çeşitleri, 2. Dokumacılıkta kullanılan araçlar, 3. Ana malzeme (ip) ile ilgili terimler, 4. Yanışlar, 5. Dokumacılıkta kullanılan fiiller.

Türk dünyasından her bir yöreye özgü dokumalar, bu başlıklar altında incelendiği takdirde Türk kültüründe dokumacılığa ait söz varlığının genel bir izlenimi edinilmiş olacaktır. Böylece Türk kültür mirasının unutulmakta olan bu önemli parçasının kaybolmadan kayıt altına alınması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, H. (1984). Türkçe’de halı ve halıcılık terimleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 32(2), 137-188.
- Aslanapa, O. (2016). *Türk sanatı*. Remzi Kitabevi.
- Aydın, T. (2022). *Türk halı ve düz dokumalarında kullanılan sembolik motifler ve kültürel kökenleri* (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı). YÖK Tez Merkezi.
- Balpınar Acar, B. (1982). *Kilim, Cicim, Zili, Sumak – Türk düz dokuma yaygıları*. Eren Yayınları, No: 3.
- Besrek, E. (2024). *Uşak kilimlerinde kullanılan motiflerin seramik bünye üzerine hediyeelik eşya olarak uygulanması* (Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Seramik ve Cam Ana Sanat Dalı). YÖK Tez Merkezi.
- Bozkurt, N. (1997). Halı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15, 251-262.
- Bozkurt, N. (2002). Kilim. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26, 3-5.
- Bozkurt, N. (2009). Seccade. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36, 269-271.
- Deniz, B. (2010). Anadolu-Türk halı ve düz dokuma yaygılarında bazı motiflerin isimlendirilmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 3/5, 51-68.
- El sanatları*. (2025, 5 Ocak). Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <https://usak.ktb.gov.tr/TR-75325/el-sanatlari.html>
- Ercilasun, A. B. & Akkoyunlu, Z. (2015). *Dîvânu Lugâti’t-Türk / giriş - metin – dizin - çeviri - notlar – dizin*. Türk Dil Kurumu Yayınları: 1120.
- Erdoğan, S. (2021). Kırşehir yöresinden tespit edilen dokumacılık terimleri (isimler). *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 50, 69-93.
- Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Bizim Büro Basımevi.
- Gönül, M. (1957). Türk halı ve kilimlerinin teknik hususiyetleri. *Türk Etnografya Dergisi*, 53, 69-86.
- Gönül, M. (1964). Dokumacılığın tarihçesi ve en eski dokuma aletleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 2, 80-99.
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak ili ağızları (dil özellikleri – metinler – sözlük)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 814.
- Gümüş, K. S. & Gümüş, D. (2016). Türk dokuma sanatında sözlük denemesi: Aksaray-Taşpınar halıları sözlüğü örneği, *Akademik Bakış Dergisi*, 55, 560-572, ISSN: 1694-528X.
- Karataş, M. (2013). *Türk dilinde yanış (motif) adları -Anadolu sahası-*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Keyvanoğlu, M. (2021). *Ulubey ve köylerinin tarihi ile kültürel değerleri*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Oruç Aslan, B. & Özbek, E. E. (2018). Demirci halı dokumacılığında kullanılan terimler ve Derleme Sözlüğü'ndeki yeri. *SEFAD*, 39, 65-72, e-ISSN: 2458-908X.

Oyman Büken, N. (2010). El dokumacılığının ve el dokuma tezgahının tarihçesi, el dokuma tezgahı çeşitleri. *Sanat Dergisi*, 0 (8), 63-84.

Öztürk, İ. (2011). Türk halı ve düz dokumaları üzerine tartışılması önerilen konular. *Arış Dergisi*, VI, 94-99.

Soydan, S. (2013). Derleme sözlüğünde dokumacılık mesleği ile ilgili söz varlığı. *Turkish Studies*, 8/4, 1287-1303.

Tokat, F. (2014). Denizli ağzındaki el dokumacılığı ile ilgili terimler. *TÜRKÜL Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2/4, 171-196.

Türk Dil Kurumu (1972) Farda. *Derleme Sözlüğü* içinde (Cilt 5, 1834). Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/5.

Yıldız, H. (2013). Eski Türkçede dokumacılıkla ilgili söz varlığı. *Arış Dergisi*, IX, 82-91.

Yıldız, S. (2021). Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler (Cilt: 2). A. Çatalcalı Ceylan, F. Özbay, Z. Özomay ve M. B. Kurt (Ed.). *El Dokumacılığında Kullanılan Araç ve Gereçler*. (55. Bölüm, s. 593-608). Gece Kitaplığı, ISBN: 978-625-7342-60-5.

Uğurlu, S. S. (2025, 6 Ocak). *Dokumacılık tarihi*. <https://www.turkiyedokumaatlas.com/dokuma.php>

